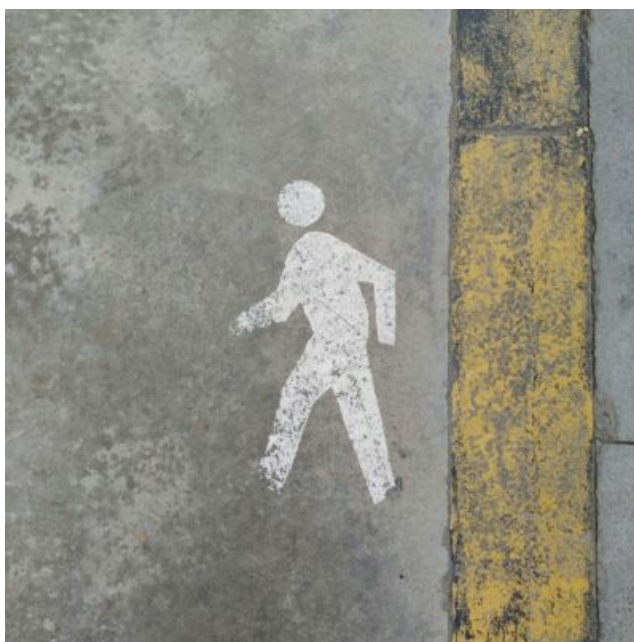

Traduir els mons de Le Guin

quaderndelesidees.press/traduir-els-mons-de-le-guin/

February 2, 2020

Imatge de Patxi Ocio.

Des de *Quadern* em pregunten: com és això de traduir Le Guin? Doncs és moltes coses; és apassionant, complicat, divertit, exigent, revelador... A vegades avanço ràpid, em menjo el text; d'altres, em passo un parell d'hores en una pàgina i em sembla que no tornaré a veure mai més un guió de diàleg. I aprenc, aprenc de tot. *Els desposseïts* va ser una introducció a la física, *La mà esquerra de la foscor* em va portar a documentar-me sobre la neu i el gel, i *Un mag de Terramar* ha sigut com un curs de vela.

Escric a 23 de gener i, ahir, una mica buscant inspiració per a l'article, una mica per homenatjar-la en l'aniversari de la seva mort, vaig tornar a veure el documental d'Arwen Curry, *Worlds of Ursula K. Le Guin*. Le Guin era una dona guerrera, feminista, anarquista, que es va obrir pas en un ambient hostil, que va rebre crítiques i va saber emprar-les per créixer. Com en el cas d'en Shevek, el protagonista d'*Els desposseïts*—«Aniré a Abbenay i enderrocaré murs.»—, sembla que Le Guin es va posar l'objectiu d'esfondrar murs, els murs que els homes del cànon havien construït al voltant de la fantasia i de la ciència-ficció, els murs que els homes de la literatura realista havien construït al voltant d'allò que ells consideraven «literatura seriosa».

Le Guin feia màgia amb les paraules, que eren l'eina que va escollir per canviar el món. Una eina amb què va treballar sense descans, sempre intentant superar-se. Potser allò més interessant de traduir-la és veure com evoluciona el seu pensament, com s'adapta, com millora. A *La mà esquerra de la foscor* (1969) s'imagina un planeta, Gethen o Hivern, on els habitants viuen en un estat de neutralitat sexual excepte en els períodes de kêmmer, quan adopten un sexe o l'altre indistintament. Això implica que un mateix individu pot ser alhora pare i mare, que no hi ha divisió social, cultural, laboral, etc., per

sexes, que la plena igualtat existeix perquè, en efecte, tothom és igual. Però els crítics se li van llançar a sobre, no havia anat prou lluny: quan l'individu es troba en sòmer, sexualment inactiu, Le Guin fa servir el pronom personal de tercera persona en masculí. Al documental d'Arwen Curry, ella mateixa admet que, al principi, les crítiques —per aquesta i altres novel·les— se li van fer difícils de pair. Però allò que la converteix en una de les grans és que, per difícils que fossin de pair les crítiques, les va acabar utilitzant per ser més i millor. Per completar *La mà esquerra de la foscor* va escriure un relat: *Coming of Age in Karhide* (1995), que explora més a fons la sexualitat dels gethenians. Però abans, va revisar un relat anterior a *La mà esquerra de la foscor* també situat al planeta Hivern, *Winter's King*, i el va tornar a publicar amb tots els pronoms en femení el 1975.

El primer que vaig traduir de Le Guin va ser *Els desposseïts*, que es va publicar a Raig Verd el 2018. Confesso que, malgrat que la tenia a la llista des de feia temps, no havia llegit mai Le Guin abans de començar a traduir-la. La seva manera de fer ficció em va canviar, em va fer repensar les bases d'allò que assumia com a cert. Els seus experiments socials —sobretot més en el camp de la ciència-ficció— em van fer qüestionar amb profunditat el món en què vivim i creure que el canvi no només és possible, sinó necessari.

Imatge de Patxi Ocio.

La traducció d'*Els desposseïts* va ser peculiar. Primer de tot perquè va ser la meva primera traducció de ficció —abans només havia traduït *Descolonitzar la ment*, de Ngũgĩ wa Thiong'o, també publicat a Raig Verd. Però a més a més, vaig traduir al despatx de l'editorial; hi anava cada matí i, amb el portàtil, m'asseia en una taula des d'on anava alçant la veu per cridar preguntes, demanar opinions i ajuda. A les tardes traduïa sola, des de casa. Vam tenir moltes discussions sobre terminologia, sobre estil, sobre fins a quin grau podíem manipular el català. Va ser bonic, em vaig sentir molt acompanyada i crec que sense les veus constants de la Laura, la Noemí i el Josep, l'edició catalana d'*Els desposseïts* no seria com és. Ahir, llegia un fil a [Twitter](#) del

traductor Miquel Cabal, on anunciava que ben aviat es publicarà una traducció seva de *Crim i càstig* de Dostoievski. Entre altres coses deia: «Els traductors literaris creem un text en una llengua a partir d'un text en una altra llengua. La multiplicitat i diversitat de possibilitats i solucions que se'ns plantegen en aquest procés és enorme». I és això. *Els desposseïts* és el resultat d'un procés de traducció especial —quasi anarresti^[1]— i estic convençuda que, si l'hagués traduït tot a l'escriptori de casa meva, seria molt diferent.

Per un altre motiu, també és diferent la meva traducció de *La mà esquerra de la foscor* i ho seran les de Terramar. De fet, el Miquel Cabal escrivia el fil precisament per explicar per què creia necessària la seva traducció de *Crim i càstig*, novel·la ja traduïda per Andreu Nin i publicada fa anys en català. Tant *La mà esquerra de la foscor* com els tres primers llibres de Terramar ja havien estat traduïts al català per Sílvia Aymerich i Madeleine Cases. Totes dues traductores van fer una gran feina. La raó per la qual Raig Verd ha decidit tornar a traduir aquestes novel·les en lloc de reeditar-ne la traducció antiga és per, com diu la Laura Huerga, donar unitat a l'obra. Quan llegim un llibre traduït, és evident que llegim l'autor que l'ha escrit, però no només. Quan llegim un llibre traduït llegim l'autor que l'ha escrit a través dels ulls del traductor. Per força, doncs, les meves traduccions no seran com les d'Aymerich i Cases, seran pròpies i l'estil tindrà coherència amb el de Le Guin però també amb el meu. Afegiria, a més, que avui la quantitat d'informació disponible sobre les obres de Le Guin és immensa comparada amb allò a què podien accedir les traductores als anys vuitanta i noranta i, per tant, la tasca de documentació m'ha resultat, si bé intensa, potser més senzilla que a elles. He tingut la sort de poder consultar glossaris, diccionaris específics de l'obra, il·lustracions, treballs de doctorat, entrevistes... A banda d'això, després de traduir *Els desposseïts*, *La mà esquerra de la foscor* i *Un mag de Terramar*, he de confessar que el meu desig més gran és poder enfrontar-me a totes les obres de Le Guin i fer-ne la meva versió. De moment, el que és segur és que, cap a finals de març, *Un mag de Terramar* arribarà a llibreries.

[1]Anarres és el planeta de la Revolució a *Els desposseïts*, on viu una societat anàrquica que concep el treball com una mena d'aportació al col·lectiu.

Blanca Busquets

Blanca Busquets

Blanca Busquets (Torredembarra, 1988) és llicenciada en Traducció i Interpretació per la Universitat Autònoma de Barcelona. És traductora literària de l'anglès i del noruec al català i ha traduït entre d'altres a Ngũgĩ wa Thiong'o, Ursula K. Le Guin, Hanne Ørstavik, Lars Mytting i Nnedi Okorafor. Ha treballat com a [...]

Llegir més

